
gaan.’ Hij kon op dat moment niet weten wat hij aan hun bezoek zou overhouden. Maar misschien viel er nog wat te redden: ‘Door toedoen van den Pastoor waren de kinderen der vluchtelingen bij zijne parochianen ingekwartierd, zodat het godsdienstig voorbeeld der Meppelsche Katholieken op de kinderen een blijvende goeden indruk zal gemaakt hebben.’ In 1915 kon de pastoor opgelucht melden dat ‘de Belgische vluchtelingen gelukkig vertrokken’ waren naar het vluchtelingenkamp te Ede. Zijn opluchting maakt een buitengewoon ondankbare indruk, want de Belgen hadden zijn kerk grondig onder handen genomen: ‘Als een voortdurende herinnering aan deze vluchtelingen zal blijven de schildering van de geheele Kerk en alle kerkmeubelen en de voorgang voor de pastorie, en al is het werk door G. Gebruers uit Antwerpen verricht wel niet volgens de strenge eischen der Kunst, de Kerk heeft nu werkelijk een aangenaam en frisch aanzien gekregen, zodat ieder, die het Meppels kerkje nu betreedt, het een lief, gezellig, proper en devoot bedehuis vindt.’

Het laatste memoriale waarin wij iets over de vluchtelingen vinden is dat van het augustijner klooster in Witmarsum (Friesland).¹² Daar arriveerden in oktober 1914 bijna tweehonderd vluchtelingen, die er fysiek en geestelijk (‘tam corpora quam animo’) slecht aan toe waren. De paters deden vooral hun best de vluchtelingen geestelijk tot steun te zijn. Materiële zaken werden ook in Witmarsum immers verzorgd door het steuncomité, waarvan ook de prior van het klooster lid was. De paters beperkten zich daarom tot het uitdelen van rozenkransen, gebedenboeken en katholieke dagbladen. Bovendien lazen zij ’s zondags om 9 uur een mis-met-preek (‘sub qua fit admonitio’) voor de Belgen. De schrijver wist voorts te melden dat er ook in Dokkum meer dan tweehonderd vluchtelingen waren ondergebracht bij niet-katholieke gezinnen. Of dit een compliment was voor de betreffende protestanten en ongelovigen, of een gevaar werd geacht voor het Belgische zielenheil, vermeldt het memoriale niet.

Hoge gasten

In sommige memoriales vinden wij in het bijzonder een vermelding van hoge gasten, vluchtelingen, die dan weer wél in de pastorie werden gehuisvest. Dat was ongetwijfeld een kwestie van collegialiteit, maar ook van een standsverschil, dat in die tijd gebruikelijk was: ook bij de verdeling van de vluchtelingen over de kampen werd rekening gehouden met de maatschappelijke laag waar zij toe hoorden. Het kamp te Ede was bijvoorbeeld gereserveerd voor de hogere lagen.¹³ Zo meldde pastoor J.A. Brewers van de Pancratiusparochie in Heerlen niets over vluchtelingen, maar wel dat ‘Mgr. Coenraedts, vice-Rector van de Universiteit van Leuven, die na de

¹² *Annales conventus S. Nicolai Tolentinatus O.E.S. Aug. in Witmarsum in Frisia*, deel 1, 1900-1945, KDC, coll. MEMO, inv.nr. 149.

¹³ M. Hendrickx-Van der Avert, ‘De vluchttoorden’, in: *Vluchten voor de groote oorlog. Belgen in Nederland 1914-1918* (Amsterdam 1988) 35.